

De grootste onbekende verzetsheld van Drenthe

Douwe Mik was een van de belangrijkste verzetsstrijders van Noord- en Oost-Nederland. Toch roept zijn naam nog weinig herkenning op. Dat is onterecht.

PIM SIEGERS

Vandaag is het exact 79 jaar geleden dat elf vastberaden verzetsvrienden uit Drenthe en Twente de grootste bankoverval aller tijden pleegden. De jonge strijdmakkers maakten onder de ogen van de bezetter dik 46 miljoen gulden buit.

Frank Krake uit Hengelo schreef een uitgebreid eerbetoon aan de heldhaftige roof. Twee Drentse verzetslieden spelen daarin een hoofdrol: Albert Wisman en Douwe Mik.

ACHT LETTERS IN GEDENKSTEEN

Emmenaar Wisman ging met recht de boeken in als een groots verzetsman. Hij overleefde de oorlog en werd daarna twee keer onderscheiden door prins Bernard. Samen met die van Johannes Post behoren zijn verzetsdaden tot het oorlogserfgoed van Drenthe.

Dat geldt niet voor Douwe Mik uit Nieuw-Buinen, overleden in april 1945 bij concentratiekamp Wöbbelin. Hij verdween met 82 andere mannen in een anoniem massagraf in de ondoordringbare Duitse bossen tussen Hamburg en Berlijn. Mik werd net geen 28 jaar.

Tallose keren weet hij in de oorlog nazi's te ontregelen en te blameren. Hij laat treinen ontsporen, overvalt distributiekantoren, verstoort onderduikers en smokkelt gestrande geallieerde soldaten naar veilige grond.

Zijn naam prijkt weliswaar op het oorlogsmonument in zijn geboortedorp Nieuw-Buinen, maar de reden voor die acht letters in de gedenksteen zijn zelfs bij de meesten van zijn dorpsgenoten onbekend.

Auteur Krake poogde Mik op een voetstuk te plaatsen met zijn boek *De grootste bankoverval alle tijden*. De schrijver dook jarenlang in de handel en wandel van de jonge Drent en noemt hem op basis van zijn ontdekkingen één van de grootste verzetsstrijders van Nederland.

LOVENDE WOORDEN VAN DWIGHT EISENHOWER

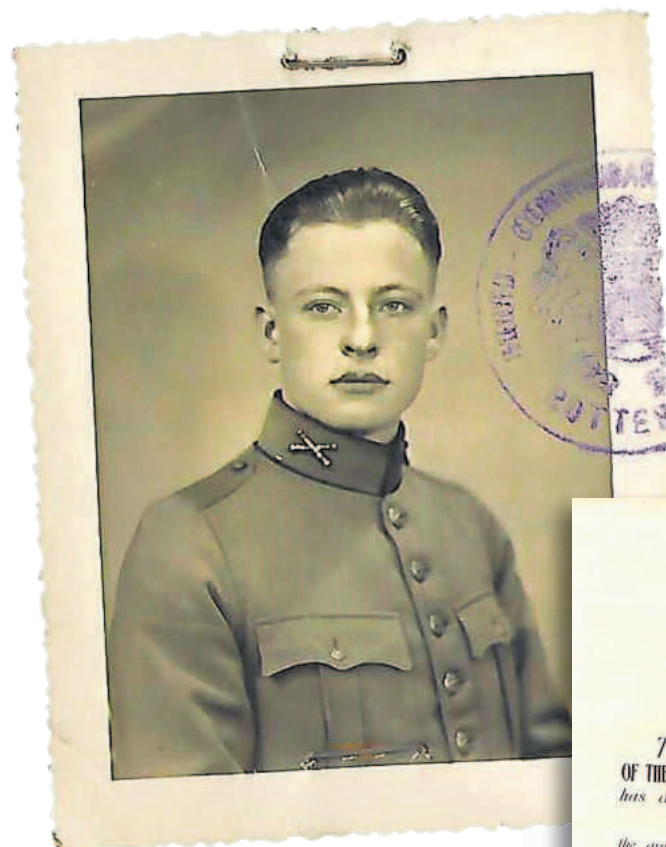
Bij de publiciteit rondom het boek raakt het verhaal van Mik echter ondergesneeuwd in de aantrekkingskracht van de aansprekende roof.

Toch is de oogst van Krake's speurtocht indrukwekkend. Hij stuit via een neef van Douwe Mik op een Amerikaans archief over de Drent. Ook krijgt Krake een bijzonder overzees certificaat in handen. 'Met dank namens het Amerikaanse volk voor zijn dappere ondersteuning bij het ontsnappen van geallieerde soldaten aan de vijand', schrijft de Amerikaanse president Dwight Eisenhower daarop.

Wat wist Eisenhower toen wat de meeste Drenten nu niet weten? Wat bracht Douwe Mik in de voerhoede van het verzet tegen de nazi's? Dit is het verhaal van de grootste onbekende verzetsstrijder van Drenthe.

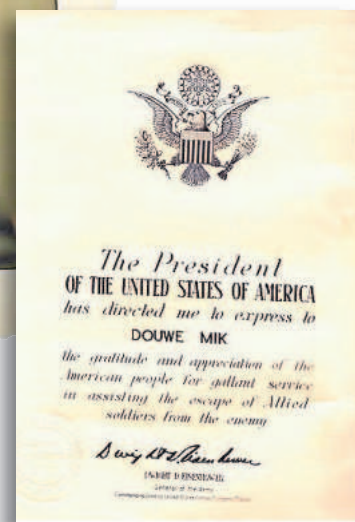
NIEUW-BUINEN, THUIS

Douwe Mik zag als kind al geen toekomst in kromgebogen in het veen als turfstecker te

Douwe Mik.

FOTO: PRIVÉ COLLECTIE JANNY VAN DRONKELAAR

Dankbetuiging van de Amerikaanse president aan Douwe Mik

FOTO: UITGEVERIJ ACTHBAAN

De ouders van Douwe Mik voor hun kruidenierswinkel met hun dochter Nies in het midden.

FOTO: PRIVÉ COLLECTIE FAMILIE MIK

ploeteren of werken in de fabrieken van de Veenkoloniën. Met drie broers en vier zussen boven zich was er bovendien voldoende hulp bij moeder in de lokale kruidenierswinkel. Hij zocht zijn heil elders en werd militair. Daar schopte hij het tot korporaal. Op de Grebbeberg vocht hij in de frontlinie de ongelijke strijd om Nederland.

Tijdens de beginjaren van de bezetting werd hij agent bij de gemeentepolitie in Rotterdam. Daar ontmoet hij Albert Beens uit Genemuiden. De twee worden collega's bij de Mobiele Brigade, kamergenoten en vooral beste kameraden.

De verdiensten in Rotterdam zijn prima en de verloven in Drenthe bij zijn familie in Nieuw-Buinen en met zijn verloofde Jantina Luis zijn ondanks de oorlogstijd plezierig. Van trouwen is het vanwege de bezetting nog niet gekomen. Begin 1943 groeit de weerstand bij Mik en Beens tegen hun werk. Agenten worden steeds vaker ingezet in de jacht op Joden. Het oppakken van medeburgers op basis van hun geloof paste niet in het mensbeeld van het duo. Ook de dreigende werkuitzending naar Duitsland zint hen allerminst. Samen nemen ze een rigoureuze en onomkeerbaar besluit.

Op 8 mei 1943 verschijnen ze niet op het ochtendappell in Rotterdam. Daags ervoor

zijn ze per spoor vertrokken naar Drenthe. De vluchtters zoeken onderdak in de pastorie van Douwe's oudste broer Egbert, predikant in Barger-Compascuum.

VOUGHT, GELIEFDEN GEVANGEN

Met hun actie behoorden ze tot de eerste werkweigerars en onderduikers uit het korps. Voortaan gaan ze door het leven als Piet van der Plas (Mik) en Jo Willemse (Meens). 'Piet' en 'Jo' worden vrijwel meteen belangrijke leden van het Drentse verzet.

Waar ze de bezetter op alle mogelijk manieren proberen frustreren is die op zijn beurt een kloppacht gestart op het 'desertende' duo. De *Sicherheitspolizei* uit Assen pakt bij de kruidenierswinkel in Nieuw-Buinen moeder Jacoba, vader Douwe, beiden dik in de zestig, en oudere broer Jan Dauwe op. Ook verloofde Jantina Luis wordt ruw ingerekend. Bij de overhoringen op de *Deinststelle* in Assen geeft het kwartet geen krimp over de verblijfplaats van Douwe. Ze worden op transport gezet naar het SS-concentratiekamp in Vught. Het leven daar is mensonterend. Hun uitweg is even simpel als ondenkbaar: praten over Douwe. Hoe hard de beestachtige bezetter ook slaat, zuigt, paait of chanteert: Jantina en de Miks geven geen krimp.

Boekomslag *De grootste bankoverval aller tijden*. FOTO: UITGEVERIJ ACTHBAAN

DRE

Op de fiets door het boek

In Drenthe kun je in de voetsporen van het verzet uit het boek 'De grootste bankoverval aller tijden' volgen met een speciaal uitgezette fietstocht langs locaties uit het boek. Van het station in Nieuw-Amsterdam waar mening geallieerde piloot zijn reis terug naar vrijheid begon, via de molen de Hondsrug in Weerdinge waar Douwe Mik de Amerikaanse piloot Glenn Duncan onderbracht tot aan Westenesch waar Albert Beens werd vermoord.

Het massagraf waar Douwe Mik met 82 andere mannen ligt begraven. FOTO: FRANK KRAKE

De keuze om ondergronds te gaan raakt dus niet alleen Douwe zelf, maar treft iedereen die hem lief is. De opoffering van de twintiger en zijn geliefden is immens.

BARGER-COMPASCUUM, BIJ BROER IN DE PAROCHIE
De harde werkelijkheid brengt Mik tot wanhoop. Broer Egbert moet het nieuws aan zijn bij hem in de pastorie ondergedoken broertje vertellen. Zonder zijn geestelijke verzorging en goede gesprekken met zijn kameraad Albert Beens was het ondoenbaar geweest. Het duivelse dilemma tussen weer op te duiken om zijn familie en verloofde vrij te krijgen, met ongetwijfeld zijn eigen dood als gevolg, en voortzetten van het ondergrondse werk valt uit in het voordeel van het verzet.

Na drie maanden komen zijn ouders vrij uit Vught. Zij moeten Douwe namens de Duitsers laten weten dat hij zich moet melden. Ze zien hem vast snel en misschien valt er nog wel wat te ritselen als hij de strijd vrijwillige opgeeft, luidt de cynische boodschap. Broer Jan Dauwe en verloofde Jantina blijven onder de knoet in het kamp. Daags voor kerst 1943 keren ook zij terug in *Bunermomd*. De Duitsers hebben zich verkeken op het taaie kruideniersgezin en hun dappere schoondochter.

NOORD-SLEEN, DE KOGEL VOOR ZIJN BESTE KAMERAAD
Het verzetswerk van Douwe gaat dag en nacht door. In augustus 1944 probeert hij een groepje krijgsgevangenen weg te sluisen naar het bevrijde zuiden. Ook hier is politiemaker Beens zijn vaste verzetskompaan.

De twee gaan op zoek naar verscholen Franstalige vluchtelingen ten zuiden van Zwartemeer. Ze fietsen richting het Schoonebekerfeld. Daar verschijnen als dieven in de nacht pardoes twee Landwachters. De zwarte uniformen gestreken en de pistolen in de aanslag. De valse persoonsbewijzen van 'Piet van der Plas' en 'Jo Willemsse' moeten nu hun dienst bewijzen. Die van Douwe komt door de uitgebreide keuring, maar bij Albert gaat het mis. Hij wordt afgevoerd naar het politiebureau van Emmen. Het is de laatste keer dat

Douwe zijn beste vriend ziet.

Ondanks brute martelingen geeft Albert Beens geen naam aan de nazi's. Vol misnoegen trekken zij hem uit zijn cel en smijten ze hem in een auto richting Assen. Tussen Westenesch en Noord-Sleen wordt hij uit de auto gehaald en krijgt hij de kogel. De zwaar gewonde Beens wordt nog naar het Diaconessenhuis in Emmen gereden maar overlijdt bij aankomst. De beste vriend van Douwe Mik werd 26 jaar jaar. In buurtschap Lutjekolhorn (Noord-Holland) werd drie jaar geleden een monument geplaatst voor de vermoorde verzetsman.

TWENTE, HET ULTIEME VERZET EN NIETSONTZIENDE VERGELDING

Wanneer het de verzetsleden te heet onder de voeten werd, schuidden Drenten en Twente in elkaars achterland met hulp van elkaars ondergrondse netwerk. Mik vertrekt naar Twente maar verstoppen voor de vijand wordt nooit zijn stiel.

Hij wordt dus al snel rechterhand van Derk Smoes, commandant van de door de bezetter gevreesde Almelse knokploeg. De Twentse ondergrondsen zijn een ware plaag voor de nazi's en helpen, naast de vele sabotages, talloze onderduikers, piloten en verzetsstrijders. Als ze horen dat bankbiljetten uit heel Nederland zich opstapelen bij De Nederlandse Bank in Almelo worden snode plannen gesmeed, om de spoorwegstaking te bekostigen.

15 november 1944 gaat de boeken als de dag van de grootste bankoverval aller tijden. Wat er tijdens en rondom de roof allemaal gebeurt, is haast met geen pen te beschrijven, maar Frank Krake lukte dat wonderwel. Zijn reconstructie leest als een spannend jongensboek. Maar dan met echte jongens. Niet ver hier vandaan, slechts een paar generaties terug.

Van het moment dat Douwe en Derk met de hand in de jaszak en de handpalm stevig op de kolf van hun pistool bankbaas Smits naar de kluis dwingen tot de heldenrol van verzetspaard Piet uit Daarle die de tientallen

miljoenen in veiligheid brengt. Van de geldscheppende stropdassen in de bank tot de zeker vijftig voorbij marcherende Duitse laarzen van de *Feldgendarmarie*.

Het succesverhaal gonst door de verzetswereld en bereikt ook de geallieerde grootmachten, zelfs Winston Churchill wordt geïnformeerd.

HARBRINKHOEK, 'DOUWE MIK, AMBTENAAR VAN DE POLITIE'

Ook de represailles later zich raden. De nazi's openen de jacht op de bankrovers. Ze zijn hevig in hun kuif gepikt en doen er alles aan de daders op te sporen. Op het hoofd van de elf overvallers wordt een miljoen gulden gezet. De ongekende euforie maakt plaats voor doffe ellende als de eerste arrestaties volgen. Wederom is Douwe in de buurt van een goede maat wanneer hem het noodlot treft. Met Derk Smoes wordt hij opgepakt op zijn onderduikadres bij Boer Noordergraaf in Harbrinkhoek. Wanneer de Duitsers de identiteit van knokploegleider Smoes op slinkse wijze ontdekken, geeft ook hij zijn ware identiteit prijs: 'Douwe Mik. Ambtenaar van de politie'.

Opnieuw krijgen Douwe en zijn maten te maken met een duivels dilemma. De Duitsers weten inmiddels dat de buit ergens tussen Daarle en Daarleven verstopt moet

zitten en kondigen aan dat hele gebied kaal te kammen. Douwe en Derk denken aan alle onderduikers, wapens en andere illegale handelingen waar ze dan op zullen stuiten en geven de buit prijs. De spectaculaire overval eindigt in mineur. De gearresteerde overvallers overlijden in concentratiekampen in Duitsland, alleen Hendrik Frielink keert levend terug.

DRENTHÉ, DANK AAN DOUWE

Door die hoge prijs blijft de bankroof lange tijd onder de radar van de vaderlandse geschiedenis. De betrokkenen die er nog over kunnen praten stellen de daad na de oorlog niet boven ander verzetswerk van koeriers of gezinnen met onderduikers. De overlevenden pochten geen moment met hun daad die zoveel geliefde strijdmakkers het leven kostte. Dat is sowieso geen goed gebruik in deze contreien en alle prioriteit ging na de oorlog aan de wederopbouw.

Toch is er bijna tachtig jaar na dato geen enkele reden om Douwe Mik niet te eren voor zijn rol in het verzet. Bij het massagraf in de bossen bij Wöbbelin of dichterbij huis bij het oorlogsmonument in Nieuw-Buinen. Misschien in de toekomst bij een groter gedenkteken ter herinnering aan de dadendrang en opoffering van een kruidenierszoon uit Nieuw-Buinen.

Het oorlogsmonument van Nieuw-Buinen. FOTO: DVHN